ANUL I — No. 15 3 LEI 9 APRILIE 1939

JURNALUL LITERAR

FOAIE SĂPTĂMÂNALĂ DE CRITICĂ ŞI INFORMAŢIE LITERARĂ

DIRECTOR / G. CĂLINESCU

Inreg. la No. 28 din 19 Dec. 1938 Reg. Publ. periodice la Trib. S. III C. Iaşi

Redacţia şi Administraţia / Libraria Ath. Gheorghiu
Iaşi — Strada Cuza-Vodă No. 54 — Telefon No. 1301

Abonamentul anual / Lei 120
Pentru instituţiuni / Lei 500

Misticismul*)

Dacă atitudinile şi convingerile noastre nu ar fi decât adeziuni de ordin pur intelectual la anumite moduri de a gândi, poate nimic nu le-ar putea întrece în nestabilitate. Ceeace formează însă elementul stabil în manifestările noastre intelectuale şi le dă unitatea, este cantitatea mai mică sau mai mare de afectivitate care le însoţeşte. Aceasta ar fi, poate, una din explicaţiile ineficacităţii discuţiilor. A renunţa la o idee în care am crezut şi a accepta alta este un proces în care pe lângă raţiune, intervine într'o foarte mare măsură întreaga noastră structură sufletească. De aceea—şi aceasta mai ales în ceeace priveşte concepţia noastră despre viaţă—adeziunea la o idee nouă echivalează cu o conversiune.

Pentru a primi o idee nouă despre viaţă, oricât de adevărată ar apărea, este necesară o anumită predispoziţie sufletească, construită să recepţioneze, să absoarbă şi nu să respingă; fără aceste condiţii, orice discuţie devine inutilă.

Oricât ne-am strădui să convingem pe cineva de un adevăr, sforţările noastre ar fi de prisos cât timp cel căruia ne adresăm este structural incapabil să primească acest adevăr. Evident, nu se poate vorbi de o predestinare intelectuală; dar se poate susţine cu multă dreptate ideea unui fond quasi-biologic cu care individul întâmpină problemele intelectuale.

Este necesar să avem în vedere aceste adevăruri simple, îndeajuns de cunoscute, când vrem să considerăm misticismul unei părţi importante dintre intelectualii timpurilor noastre. Se înţelege că ne gândim la misticismul sincer, în măsura în care un astfel de misticism există, şi nu la misticismul interesat care l-a îndemnat acum câţiva ani pe Gide să-l identifice cu mistificarea.

Ne gândim în primul rând, la o explicaţie psiho-sociologică.

Misticismul, cu toate elementele care îl definesc, a caracterizat o fază în evoluţia sufletului omenesc, în drumul parcurs dela cea mai înapoiată primitivitate, până la anul civilizaţiei noastre. A constituit, prin urmare, o etapă în evoluţia filogenetică a omenirii. (Evoluţie în ceeace priveşte formarea omului-personalitate.) Pe plan individual, psihologic, evoluţia omului rezumă evoluţia speciei. Şi aici, autogeneza repetă filogeneza, fapt probat în studiul mentalităţii infantile.

Este poate locul să amintim că Auguste Comte susţine că suntem religioşi în copilărie, metafizici în tinereţe şi pozitivişti la maturitate; adică transpune pe plan individual, marile etape pe care—după el—le-a străbătut omenirea.

Misticul modern—repetăm, cât timp misticismul este de ordin sufletesc—este un om a cărui evoluţie psihică a încetat înainte de desăvârşire, aşa cum, după Freud, individul sexualiceşte anormal este un individ al cărui instinct sexual s'a oprit din evoluţia sa normală, fără să mai ajungă la deplina maturizare, rămânând într'o formă difuză, proprie unei faze de infantilism sexual.

Prezentarea misticismului ca o infirmitate sufletească ar fi o interpretare rudimentară dacă ne-am opri la acest simplu fenomen individual. Partea importantă este cum individul structural mistic ajunge să se manifeste pe plan social ca atare şi, un lucru deosebit de important, cum oameni absolut normali ajung la concepţii mistice despre lume.

*

Una din caracteristicele culturii zilelor noastre este desconsiderarea valorilor vechi, desconsiderare care, departe de a cuprinde ceva revoluţionar, este, dimpotrivă, o manifestare retrogradă. Chiar suprarealismul a început prin a fi antisocial.

Dispreţul faţă de tot ce este vechiu nu-i decât una din consecinţele celei mai reacţionare dintre răsvrătiri, a răsvrătirii tineretului împotriva bătrânilor.

Fenomenul acesta, de luptă între generaţii, nu putea să apară decât în pătura socială unde cele mai înapoiate idei se nasc alături de cele mai entuziaste pentru viitorul omenirii, în clasa care în ultimele decenii este sdruncinată de neîncetate prefaceri, în sânul micii burghezii.

Conflictul este pe deplin explicabil. Fiul, trecut prin şcoli, se simte—psihologic—departe de tatăl său, mic negustor sau avocat obscur la judecătoriile de ocol. Tânărul simte numai dispreţ pentru toată ignoranţa şi mediocritatea care îl înconjoară. Părinţii săi şi toţi bătrânii i se par figuri croite pe măsura domnului Jourdain. Şi de aici, inevitabila confuzie: bătrâneţea înseamnă ignoranţă sau, în cel mai bun caz, decrepitudine. Atitudinea aceasta este foarte cunoscută; orice revistă tinerească, deschisă la întâmplare, o mărturiseşte.

Dar dispreţul tinerilor pentru bătrâni este însoţit de un alt fenomen, tot atât de caracteristic. Dintre toţi bătrânii, unul singur (sau, în orice caz, puţini) merită încrederea tineretului: îndrumătorul. El înţelege nevoile sufleteşti ale tineretului, cu toate că aparţine unei generaţii agonice; el îndreaptă tineretul pe drumurile care duc la realizarea „lumii noi", şi aşa mai departe. Respectul tineretului îi este acordat fără rezerve acestui bătrân care „sufleteşte a rămas tânăr".

Un adevărat caz de ambivalenţă psihică.

De cele mai multe ori, se întâmplă însă ca „îndrumătorul" să fie tocmai cel mai retrograd dintre bătrâni. Rezultatele sunt cunoscute. De aici pornesc diferitele şcoli mistice.

Există, însă, un domeniu unde misticismul nu poate pătrunde: literatura; literatura şi misticismul sunt două realităţi care se exclud. (Dealtfel misticismul — lucru foarte cunoscut — exclude şi alte forme de creaţie spirituală.)

Literatura poate fi considerată printre diferitele metode de cunoaştere. Metoda aceasta constă în a considera lumea, şi în special viaţa, ca un complex de elemente care în afară de modul cum sunt legate la un moment dat, pot fi grupate, mintal — se înţe-

A. Lucaci

Urmare în pag. 2

*) Redacţia nu îmbrăţişează ideile anti-mistice ale acestui articol şi nici tendinţa de a face din literatură o atitudine practică. Se publică pentru nivelul lui şi pentru a realiza cei doi termeni necesari ai oricărei adevărate discuţii.

Cugetări

* Când un adevărat geniu apare pe lume, îl veţi recunoaşte după acest semn că toţi proştii se unesc împotriva lui.

* Omul înţelept este ocupat în a doua parte a vieţii să se vindece de nebuniile, prejudecăţile şi falsele opinii contractate în cea dintâi.

* Unii oameni, în intenţia de a desrădăcina prejudecăţile noastre, distrug virtutea, cinstea şi religia.

* Cenzura este taxa pe care publicul o pune asupra oamenilor eminenţi.

* Niciun om cu scaun la cap n'a dorit să redevină tânăr.

* Am cunoscut oameni de mare curaj care tremurau în faţa nevestelor lor.

* Toată lumea doreşte să trăiască mult, dar nimeni n'ar voi să fie bătrân.

* Bătrânii şi cometele sunt veneraţi pentru acelaşi motiv: bărbile lungi şi pretenţiile de a prevesti evenimentele.

* Dacă un om mă ţine la distanţă, mă mângâiu cu ideea că şi el stă la distanţă de mine.

* Câteodată citesc cu plăcere o carte şi detest pe autor.

* Observaţia este memoria bătrânului.

* Elefanţii sunt în genere desenaţi mai mici ca în natură, dar un purece totdeauna mai mare.

* Nimeni nu acceptă sfaturile; dar toţi ar primi bani: deci banii sunt mai de preţ decât sfaturile.

* Când eram tânăr, credeam că universul întreg nu e ocupat decât să discute, ca mine, despre ultima piesă.

* O mare parte din desfătările oamenilor, copiilor şi altor animale constă în imitarea luptelor.

Ionathan Swift

Charles Péguy

Péguy, care n'a avut o viaţă liniştită şi care n'a murit în prima tinereţe, a avut totuşi un fel liniştit al lui de a-şi înfrunta soarta, întocmai ca şi sfânta căreia i-a închinat partea cea mai importantă din opera lui. In clipa morţii, sufletul îi era fiert de atâtea şi atâtea amărăciuni îndurate şi uniforma de locotenent în care şi-a dat sufletul—povestesc fraţii Tharaud—era într'un hal fără de hal, de pe urma atâtor manevre făcute în aceleaşi haine, de stăpânul lor, care spunea: „Nu sunt decât un soldat bătrân. Toate gradele care mi s'au dat pe de-asupra mă denaturează" *(Note conjointe sur M. Descartes et la philosophie cartesienne).*

Născut la 7 Ianuarie 1873 într'o mahala din Orléans, moare la 5 Septemvrie 1914, în ajunul bătăliei de pe Marna, lângă satul Villeroy, în fruntea companiei sale, a 19-a din regimentul 296 Infanterie. Că glontul l-a lovit în cap, era un omagiu meritat poetului ce-i fericea pe acei care mor de o moarte solemnă; că a murit graţie unui sacrificiu voluntar, rămânând în picioare ca să conducă tirul după ce a dat ordin trupei să se culce, una din multiplele dovezi de consecvenţă, el care scrisese cu câtva timp înainte că se închipuie mai curând cum va fi când va ajunge în ziua morţii, decât cum va arăta îmbătrânind.

Fiul unei femei sărace, care l-a crescut din ce câştiga reparând scaune, bursier la liceul din Orléans, bursier la liceele Lakanal şi Louis-le-Grand din Paris, apoi la colegiul Sainte-Barbe, bursier (fireşte, ca toţi elevii acestei şcoli) la Şcoala Normală şi, în sfârşit, beneficiarul unei burse la Sorbona, când pleacă din Şcoala Normală înainte de a-şi fi luat diploma, Péguy e un exemplar rar, elevul meritos şi sărman, subiectul uneia din legendele cele mai răspândite în mediile de semidocţi. Péguy nu e numai sărac, e şi un cărturar model: „Profesorul care i-a deschis pentru prima dată gramatica latină la *rosa, rosae*, n'a ştiut niciodată în faţă cărui răzor de flori a deschis sufletul copilului".

D. Emile Buré, directorul ziarului *l'Ordre*, povestea într'un editorial publicat în Maiu 1938 că Daladier i-ar fi spus odată: „Noi doi suntem ultimii jacobini".

— „Eu da, tu nu prea", ar fi răspuns cel dintâiu.

Morala anecdotei acesteia ar fi că nu Daladier şi Buré, ci numai Buré de unul singur ar fi azi jacobin, deci e ultimul dintre ei. Poate nu cel din urmă, Péguy e desigur unul din cei din urmă patrioţi. Imediat după el începe naţionalismul, care e altceva. Cel ce a scris *Notre Patrie* e unul din cei din urmă gânditori ai secolului al XIX-lea, secol la care ţine, pe care-l apără, nu fără contraziceri. Secolul pe care-l declară sfârşit la 1885, anul morţii lui Victor Hugo, e secolul orléanismului şi Péguy atacă de câte ori are ocazia orléanismul. Lucrul nu e de mirare la acel moşneag care nu se împacă cu nimeni (a început prin a nu se împăca cu prima lui nevastă, Jeanne, născută Hugo, nepoata marelui poet şi a făcut procesul verbal al neînţelegerilor lui familiare în zeci de volume), la Léon Daudet: *Le stupide dix-neuvième siècle.* Dar Péguy, care opune lumii în care trăieşte, lumii în care nu domneşte decât banul (*L'Argent, L'Argent suite*), lumea pe care a apucat-o în copilăria lui, nu-şi dă seama că vorbeşte tocmai de lumea pe care au creat-o oamenii monarhiei din Iulie, orléaniştii întemeietori ai celei de-a treia Republici. In ce consta lumea aceea, în ce consta „stupidul" secol al XIX-lea? Ne-o spune un mare istoric. Secolul cuprins între bătălia dela Waterloo şi cea de pe Marna, arată Guglielmo Ferrero, e caracterizat de o aparentă contrazicere, îmbinarea între ordinea cea mai solidă şi libertatea cea mai mare, ce au fost cunoscute în istorie (*Discours aux sourds*).

Numele lui Péguy e legat de acela al unui cenaclu şi al unei reviste, ambele întemeiate de el, *Cahiers de la Quinzaine*, după cum vocaţia lui intelectuală e dictată de calitatea lui de fost elev al Şcoalei Normale, celebra şcoală care pregăteşte elita profesorilor de liceu francezi şi în care se intră printr'un concurs foarte greu. Legăturile pe care şi le-a făcut acolo, prietenii sau duşmănii, îl vor urmări toată viaţa. Trecând prin Şcoala Normală a avut el ocazia să devină duşmanul personal, duşmanul intim al lui Jaurès, al lui Lanson, al lui Lucien Herr; prietenul lui Romain Rolland şi familiarul şefilor politici ai Afacerii Dreyfus. Altminteri, *le paysan dela Loire*, cum se definea el însuşi, n'ar fi fost numai complet izolat, ci cu totul neluat în seamă, necunoscut, neascultat. Nici aşa n'a putut pătrunde în marele public, dar a avut posibilitatea să exercite o influenţă indirectă, datorită ascendentului lui asupra unui grup de elită. *Cahiers de la Quinzaine* a fost o revistă aparte, în care în principiu fiecare număr cuprindea o operă întreagă a unui singur autor. Caietele apar între 1900 şi 1914 şi sunt citite de vreo mie de abonaţi (între 900 şi 1100 spune însuşi editorul lor).

Cenaclul a strâns laolaltă o bună parte din scriitorii care au intrat după războiu în altă organizaţie literară, *La Nouvelle Revue Française:* Julien Benda, André Suarès, Robert Dreyfus. Dintre cei ce au rămas independenţi: Jérome şi Jean Tharaud, Daniel Halévy, Henri Massis, Louis Gillet, Romain Rolland, Georges Sorel. Iar Ernest Psichari, Lotte, au murit ca şi maestrul lor, în războiu.

Tirajul caietelor se leagă de o chestiune foarte curioasă: secretul influenţei lui Péguy. In timpul vieţii avea 1100 de cititori credincioşi. Dupa războiu, editura N. R. F. i-a tipărit operele complete în 1200 de exemplare, din care au mai rămas nevândute, cu toate că afară de cumpărătorii obişnuiţi, o asemenea ediţie are o seamă de cumpărători obligaţi la aceasta: bibliotecile universitare, profesorii de literatură, bibliofilii (desinteresaţi sau speculanţi). E adevărat că, deosebit de aceasta, tot Gallimard a tipărit câteva din operele lui Péguy, în volume separate. Dar nici acestea n'au trecut de câteva ediţii, ceea ce se pare că înseamnă în

Em. Mănescu

Urmare în pag. 2

Ruga piratului

Deşi sunt pirat pe mare
N'am pistoale şi nici săbii
Şi nici n'am pândit în zare
Incărcatele corăbii.

N'am făcut comerţ cu sclave
Cu mătăsuri sau cristaluri,
Să le-arunc în nopţi grozave
Labirintului de valuri.

Nici n'am stat în nopţi senine
Tupilat sub un mărgean,
Să omor în larg pe cine
Ştie care căpitan.

N'am tocmit pe nimeni. Mut,
Nava gândurilor mele
Am cârmit-o cum am vrut
Printre stânci şi printre stele.

Doamne! gândul, călătorul,
Largului pustiu m'a dat!...
De-asta rătăcesc cu dorul,
De-asta m'am făcut pirat.

Doamne! linişteşte vântul
Să nu-mi sfărâme catargul,
Să mă fure iar pământul,
Să mă plângă iarăşi largul.

Anton I. Petrana

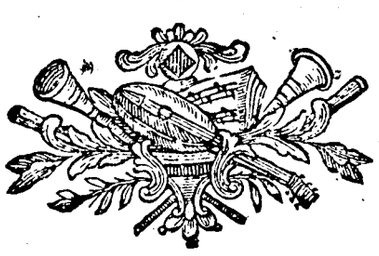

Foiletonul **„Jurnalului Literar"** 6.

Misterele castelului de Tristenburg

La vederea acestei scene oribile Filip simţi întâi ca o prăbuşire într'un gol imens: tot sângele i se răci trăgându-se în fundul mădularelor sgârcite de spaimă. Dar în clipa următoare valul de sânge năvăli înapoi, ca o haită de sălbătăciuni înfuriate, ciocănind în tâmple şi în inimă care, nebună, bătea să spargă coşul pieptului...

In golul minţii ori ce gând dispăruse. Doar imaginea Ameliei şi un avânt imperios, deslegat de ori şi ce judecată, îl făcu să scoată un strigăt de fiară rănită, năpustindu-se cu sabia scoasă asupra celor doisprezece bărbaţi din jurul Ameliei.

Spaima şi furia dădeau lui Filip o înfăţişare atât de grozavă încât, cu toate că erau 12 contra unul, străbătuţi de fiorul unei mişelii contagioase, toţi cei doisprezece scelerati dădură dosul fugind în întunericul peşterii.

Dintr'un salt Filip fu lângă Amelia.

Dar în aceeaşi clipă din întunericul misterios al peşterii, izbucni râsul metalic şi şi batjocuritor, bine cunoscut Ameliei şi lui Filip.

— Staţi!, tună vocea stridentă.

Iepuri fricoşi! Netrebnici bicisnici! Fiinţe lipsite de măduvă! Lemure făcute pentru a asculta de legea biciului, care vă pierdeţi firea în faţa unui tăiuş de sabie! Priviţi!

Bine legat, elastic, cu înmlădieri feline, fără a fi lipsit de acea magnetică nobleţă a gestului superior malefic, Contele roşcat păşi impunător în lumina sinistră a flăcărilor, proiectându-şi umbra înfricoşătoare pe fundalul lactescent al pereţilor de calcar.

— Excelenţă, vă mulţumesc că aţi răspuns chemării mele, se adresă el lui Filip.

Aţi procedat ca un veritabil gentilom. Nu pot rămâne insensibil la gestul vostru cavaleresc. Ca atare ţin să vă răspund cu aceeaşi monedă. Vă stau la dispoziţie. Apăraţi-vă!

Şi svârlind mantia depe umeri, trase spada aruncându-se asupra lui Filip.

Cu un clinchet ascuţit spadele se încrucişară şi lupta începu.

Fandări, mulineuri, atacuri şi riposte se succedau cu o iuţeală vertiginoasă.

Aci Filip se năpustea vijelios asupra adversarului, spada sa vâjâind impetuoasă în lovituri repezi şi sacadate. Aci Contele roşcat lua iniţiativa atacului, şerpuind în jurul lui Filip şi căutând cu prudenţă punctul vulnerabil în garda tânărului conte.

Dar amândoi erau spadasini de egală forţă şi de înaltă şcoală. Unul era năvalnic, vecinic pornit pe atacuri fulgerătoare, neaşteptate şi vehemente. Celălalt, mai stăpânit, mai circumspect în ofensive, învăluitor, pânditor şi înclinat spre combinaţii viclene, pe cât era celălalt de eruptiv.

Cei doisprezece laşi ieşise din umbră apropiindu-se încet-încet de foc.

Amelia urmărea lupta cu ochi sticloşi, şi broboane mari şi reci îi umezise fruntea pălită de o paloare mortală.

Cei doi luptători se învârteau în cerc, apropiindu-se în încordate corp-la-corp, despărţindu-se în salturi neaşteptate, urmărindu-se cu suflări din ce în ce mai obosite şi mai şuerătoare.

Când deodată, după un atac năprasnic al lui Filip, Contele roşcat sări ca o panteră şi cu o lovitură secretă, italiană, infăşură cu o mişcare circulară, irezistibilă, lama spadei lui Filip, în toată lungimea ei, apoi cu o zmucitură scurtă o făcu să zboare din mâna tânărului vlăstar tristenburgic în mijlocul flăcărilor.

In aceeaşi secundă, toţi cei doisprezece netrebnici se aruncară ca unul asupra lui Filip.

— Nu-l omoriţi!, porunci Contele roşcat.

Legaţi-l lângă prinţesă.

Un ţipăt sfâşietor isbucni din pieptul sărmanei prinţese şi frumosul ei cap căzu fără cunoştinţă pe piept, lăsând să i se reverse în valuri părul ei inelat şi negru ca Styxul.

Scrâşnind de mânie exasperată şi neputincioasă, Filip fu legat cot la cot alături de prinţesă.

— Repede!, porunci Contele roşcat; să împlinim ritualul. Se apropie miezul nopţii!

Cei doisprezece traseră un cerc mare în jurul victimelor. Apoi zvârliră asupra focului nişte praf negru şi intrară în cerc fiecare având în mână un pumnal în dreapta şi o cupă în formă de craniu în stânga.

Praful aruncat pe foc coloră flăcările cu o lumină verde-violacee şi în curând toată peştera luă un aspect

M. Bran

Urmare în pag. 4

Un student al lui Titu Maiorescu

D. Agura este un nume ce se întâlnește des în cercurile junimiste. Intr'o vreme pare a fi locuit chiar la I. Creangă. Era un tânăr bulgar care a făcut mai târziu carieră politică însemnată în țara lui și care urmase școala în Moldova. In anul 1868 îl întâlnim ca elev în clasa a VII-a al seminarului dela Socola, contribuind și el la colecta pentru Fundația Pumnuleană din Bucovina. (*Foaea Soțietașii pe'ntru literatura și cultura romînae în Bucovina*, nr. 6 și 7 din Iunie-Iulie 1868, pp. 175-78). In toamna lui 1868 s'a încris la Facultatea de Litere din Iași *(Dosarulu/ D-lui Demetrie Agura/ Studinte facultatiei de Litere /1868-69)*. Din dosarul respectiv rezultă: la 23 Iunie 1869 cerea să dea examen la limba și literatura elină; la 6 Oct. 1869 era admis cu 24 puncte din 30 la Psicologie în comisie fiind I: Caragiani, T. Maiorescu, Quintescu; la aproximativ 10 Iunie 1870 era admis cu 25 din 30 puncte la Istorie și literatura română de A. Vizanti, I. Caragiani, Quintescu. Nu era atunci o catedră separată de istorie și profesorul de limba română preda și istoria. La 29 Iunie 1870 dădea examen de Estetică în scris cu T. Maiorescu, Quintescu și Caragiani, și era admis. La 21 Oct. 1870 era admis cu distincție la Istoria antică de V. Challiol, I. Caragiani, N. Ionescu. Cu procesul-verbal no. 38 Quintescu, N. Ionescu și A. Vizanti îl admit și la literatura latină, anul I. La 5 Februarie 1872 Agura cere, în vederea unui concurs, certificat de examenele date. I se dă acest certificat la 8 Februarie 1872, din care rezultă că are examene la Istoria și lit. elină, Psichologie, Ist. și lit. română, Estetica, Istoria antică, Lit. latină. an I. Nu reiese că și-a dat licența. In anul 1881, la 18 Octombrie, D. Agura, aflat acum la Sofia, în Bulgaria, solicita un certificat că a urmat între 1868-1872 regulat cursurile de patru ani, reglementari pe atunci.

Ce ni se pare interesant în acest dosar e lucrarea scrisă la Estetică. Agura a urmat cursul lui Maiorescu, care-i propunea la teză, *Definițiunea artei, împărțirea artelor, importanța sensațiunilor estetice*. Oricât de stângace ar fi lucrarea, ea nu este mai puțin un ecou al cursului lui Maiorescu. Prin urmare avem un document indirect al cursului de Estetică maiorescian. Iată-l: «1) Definitia Artei

Arta are de obiectu linistirea sufletului omenesc=fericirea [Maiorescu șterge cu creionul „sufletului omenescu" scriind deasupra: „producerea frumosului"].

Această fericire însă nu neo potu da nici bunurile materiale, nici ambițiunea sau gloria: *Spartanii* credeau că fericirea lor stă în glorie. Aceasta este falsă, căci asupra unui faptu, fie chiar sacrificiu, opiniunile differă, și aceasta din causa differinței de capacități, și de mai multe ori adevărul este desaprobatu. Până în timpurile mai noue, sau crezut cum că Științia este aceia care ne procură fericirea. Și în adevăr Sciința are avantajul seu, că ea deprinzându-ne la abstracțiune ne detrage de la impresiunile rele a momentului. Anse cu tóte acestea, fiindcă științia este supusă formelor mintei noastre de timpu, spatiu și causalitate, nu pote ajunge la acestu resultat doritu a fericirei.

Arta din contra'i dă și un *materialu sensibilu*,— și cu cât acestea doue elemente sunt într'o armonie mai strânsă între ele, cu atâta ne produc o mai mare plăcere, și ne facu óre cum să ne uităm pe noi; și dacă unu opu au reeșitu să producă acest fenomenu în sufletul nostru, atunci dicemu că acelu opu este frumosu. In aseminea considerent dar, să pote dice că *Arta are de obiectu linistirea sufletului omu* [sic] *omenescu, saŭ fericirea.*

2) Impărțirea artelor.

Arta se divide în patru ramuri: 1) Arhitectura și arta statuară = Arta plastică; 2) Pictura, 3) Musica, 4) Poesia. Poesia differă de celelalte trei prin aceia că ea și are materialul seu în capul nostru —imagini, pe când cele lalte trei și au materialul în natura esterióră. Statuare în piatră, Pictura în colori, Musica în tonuri.

3) Condițiunile Frumosului. Frumosul este representarea ideiei sensibile. Ideia sensibilă este natara [sic] absolută a lucrurilor. Prin urmare, prima condițiune pentru un opu de artă este, de a să îndeparta cât să pote dela individualitate (timp, spațiu, causalitate) și să fie o concepțiune de geniu. d. e. Intr'o poesie: a nu descrie sentimente individuale ci cu cât să poate a pătrunde în natura absolută (adevată [sic]) a lucrului, așa încât tota lumea să se pote oglindi în această poesie.

Frumosul resultă din armonia ce va exista între elementul sensibil și cel ideal. Cu cât unul din aceste elemente este mai exagerat, cu atâta impresiunile frumosului să pierde; Așa daca Elem. sensibil predomnesce, opul este placut = „Madona lui Murilo"; când este exagerat cel ideial devine sublimu = Ingre, Cornelius. Dacă ânse aceste doue să află în armonie într'un opu, atunci acest opu să zice frumos „Madona Sextina, alui Rafael/inocentia/.

Regula. Indepartare dela Individualitatea și cuprinderea adevaratei naturi alu lucrurilor, și armonizarea acelor doue elemente — sublimul și placutul de unde resulta frumosul. D. E. în Arhitectura, gravitațiunea și sprijinire.

4) Importanția sensațiunilor Esthetice. Importanția sensațiunilor estetice este mai mult subiectivă [adecă, — sensațiunile esthetice au valore lor numai pentru individ întrucât i producu lui impresiuni în crierii lui, alta valore practică sau științifică nu au.]»

Ceeace am pus la sfârșit în paranteze a fost tăiat de Maiorescu ca necorect. E interesant de reținut că I. Caragiani pusese la început *Respinsu*, deși era vorba de un student al lui Maiorescu. Altă observare este că ideile din *O cercetare critică asupra peziei române dela 1867* erau un ecou al cursului de Estetică pe care marele critic îl profesa la Facultatea de Litere din Iași.

G. Călinescu

Charles Péguy

Urmare din pag. 1

realitate una singură, pe a cărei primă mie de exemplare se imprimă „ediția I-a", pe a doua mie „ediția II-a" și așa mai departe.

Secretul influenței lui Péguy trebue căutat în altă parte, nu în numărul cititorilor, căci am văzut ca nu l-a citit și nu-l citește aproape nimeni; trebue căutat în morala pe care a propovăduit-o și pe care, din fericire, n'a urmat-o. Péguy e tipul omului de treabă; toți prietenii lui, în biografiile pe care i le-au făcut, se întrec să spună că a trăit ca un sfânt și știm și fără ajutorul lor că a murit ca un erou.

Mandarinismul n'a avut dușman mai aprig decât el și ironia soartei face (sau poate un viciu ascuns al doctrinei) ca nici un cenaclu să nu fi produs atâția mandarini ca grupul care se strângea la redacția *Caietelor*, la numărul 8, rue de la Sorbonne.

Péguy nu și-a menajat niciodată prietenii pentrucă îi erau prieteni, cu toate că îi edita uneori fără să le citească manuscrisele. Erau lucruri pe care nu le tolera, în fața cărora reacționa, din partea oricui ar fi venit. S'a supărat rând pe rând cu Lucien Herr, cu Jaurès, cu Georges Sorel, cu Jacques Maritain și cu Ernest Psichari. Discipolii lui aplică mai bine decât el *morala de bandă* pe care a lăudat-o maestrul lor de atâtea ori, singura morală pe care o recunoștea. Jérome și Jean Tharaud nu găsesc destule scuze și destule explicații pentru trădarea lui Romain Rolland. Intransigentul Benda se referă la cei doi Tharaud fără să le tipărească numele. Niciunul dinte ei (Benda trebue lăsat la o parte, fiindcă are motive personale) nu iau pe față partea unuia sau a celuilalt în conflictul Péguy-Sorel. Acum, când sunt amândoi celebri, sunt amândoi referințe bune. De ce să renunți la una din ele? Massis și Halévy se indignează când altcineva decât un membru al bandei lor se încumetă să vorbească de maestru (Ce qu'on fait de Péguy, *Débats*, I). Tristă soartă, trști discipoli. Mandarini. Mandarinul e un om cu multă știință de carte, uneori și cu mult talent, dar fără caracter, fără dragoste de patrie, fără nici un Dumnezeu. El se numește în zilele noastre intelectual și Péguy l-a atacat fără cruțare *(De la situation faite au parti intellectuel devant les accidents de la vie temporelle)*. De altfel, e curios, intelectual nu prea e o laudă sau și-a pierdut caracterul de laudă. Când vrei să-l lauzi pe cineva, spui în franțuzește că e *un grand savant* sau *un fin lettré*, spui românește că e un cărturar. *Un mare intelectual* sună echivoc.

Incepând prin a fi socialist, Péguy a continuat prin a fi și altceva, fără să renunțe la primele lui credințe, lucru asupra căruia stărue în repetate rânduri, deși mulți nu vor să-l creadă. Astfel, fanatic dreyfusist, fanatic adept al lui Bergson, fanatic în atacurile lui contra anticlericalismului lui Combes, Péguy sfârșește prin a se converti — în felul lui — la catolicism. In felul lui, căci a refuzat până la moarte să se cunune la biserică, să-și boteze copiii, să se ducă la liturghie, iar în ajunul morții, Cogregația Indexului se pregătea să-i condamne cărțile, după candamnarea lui Bergson.

Om ciudat acest Péguy, pe care-l salvează o scuză pe care n'a izbutit s'o transmită discipolilor lui, *om ciudat, dar om de treabă*. A fost un socialist patriot, a fost un catolic cu dogme după capul lui, cu toate că el protesta și susținea contrariul, că nu vrea să fie luat drept un părinte al Bisericii, că îi e de ajuns că e unul din fiii ei.

N'au izbutit să-l fac celebru operele lui asupra Ioanei d'Arc, asupra cărora s'a chinuit atâta. Celebru l-au făcut două lucruri: unul nemărturisit, părerea lui asupra moralei („morala, această invenție") și câteva strofe dintr'un poem de 8000 de versuri, *Eve*, pe care la apariție au refuzat să i-l recenzeze prietenii lui cei mai apropiați, frații Tharaud, bunăoară (vezi scuzele lor în *Notre cher Péguy*). E vorba de cunoscuta *Chanson pour nous autres charnels*:

„Heureux ceux qui sont morts pour
la terre charnelle
Mais pourvu que ce fut dans une
juste guerre
. . . . . .
Heureux ceux qui sont morts dans
les grandes batailles

Repetiția, procedeul retoric preferat al lui Péguy, care uza de el până la exasperare, are aici un caracter solemn de litanie. Poetul mort așa cum dorise și așa cum se așteptase, a putut, în sfârșit, pătrunde în marele public. Gallimard îi retipărește în 1915 *Notre Patrie*, amăgit de vâlva acesor versuri. Dar, ca totdeauna, opera lui Péguy rămâne nevândută.

Prin rolul lui moral, Péguy e tovarășul lui Gide (poate de aceea s'au îndreptat atâția din prietenii lui spre N. R. F.) și al lui Sorel, autorul *Reflecțiilor asupra violenței*, ceeace nu trebuie să ne mire din partea apostolului *moralei de bandă*, „singura morală" (*Notre Jeunesse*). Prin stilul lui, îl prepară pe Proust, dar fără succesul exterior al acestuia.

Em. Mănescu

Bibliografia romanului românesc

— Câteva completări —

Sub titlul „*Bibliografia romanului românesc*" d. Gh. Adamescu ne-a dat singura încercare de acest fel pe care o cunoaștem până azi. Studiul d-sale a fost publicat în revista „*Cele Trei Crișuri*", din Dec. 1937, număr închinat romanului românesc.

Intrucât lista bibliografică a d-lui Adamescu are multe lipsuri, omițând câteodată chiar și romane pe care le menționează, fără să știe de ele, în vasta sa lucrare „*Contribuții la bibliografia românească*", (3 vol.), credem că facem un bun serviciu cercetătorilor literaturii noastre diu secolul trecut, dacă la cele 48 de romane românești, pe care d. Adamescu le notează ca apărute între 1853-1900, noi vom mai adăuga alte 15 romane, apărute între 1860-1900. In studiul mai sus citat d. Adamescu spune textual: „*Cred că această bibliografie e aproape completă: în orice caz puține lipsuri se vor găsi*" (pag. 209). Nu știm dacă și azi d-sa își mai susține afirmația.

In orice caz, datele bibliografice pe care le dăm mai jos sunt mult mai complete decât cele din revista mai sus citată.

1860: Pantazi Ghica — „*Un boem român*". Romanț. București, 1860, 344 pag. Tipografia jurnalului Național, otel Bosesl. B. A. R.: I. 101924.

1861: Aricescu, C. D.—„*Mysterele căsătoriei*", roman, I-II. 2 vol. Bucuresci, 1861-1863, 205 p. B. A. R.: II 1288.

1862: Bujoreanu, Ion M. — „*Mistere din Bucuresci*", vol. I-II, tip. St. Rasidescu (editor N. Cernavodeanu), Buc. 1862. 2 vol.: 357 și 262 p. B. A. R. 111298. Roman asupra căruia ne-a atras atenția documentatul și interesantul studiu al d-lui G. Călinescu: „*Un romancier uitat: I. M. Bujoreanu*", publicat în „Viața Românească", Febr. 1938.

1867: Drăgescu, Joachim C.— „*Nopțile Carpatine*", seu istoria martiriloru libertații. Romanu istoricu de... Pest'a. Cu tipariulu lui A. Bucsanszky, 1867. 276 p. 8⁰. [De același autor: „*Martirii libertății*". Opt zeci și patru. 1784. (Horia). R. Sărat, 1884. 8⁰]

— Tit Bud — „*O fată de Tarabostos*". Roman istoric. (Gherla ?). Nu se află nici un exemplar la B. A. R. Se află însă unul la Biblioteca centrală a Asoc. „Astra" din Sibiu.

1871: Aricescu, C. D.—„*Sora Agapia sau Călugăria și Căsătoria*". București, 1871, 167 p. B. A. R.: II. 52146.

1878: Alexi Theochar — „*Ai carte, ai parte*", Roman umoristic, (!?) de... Editura autorului. Sibiiu, Tip. lui W. Kraft, 1878, 132 p. 8⁰. B. A. R.: I 104099.

1887: Baronzi Gh.—„*Fontana Zânelor*", roman național. Bucuresci, ed. Cucu, 1887, 158 pag. 8⁰ B. A. R.: I 111216.

1888: Alexi Theochar—„*Babeta*", roman original. Brașov. Tipografia Alexi, 1888, 309 p. 8⁰. „Colecțiunea Th. Alexi", 10 fascicole legate împreună). B. A. R.: II 133740.

1890: Panțu, Ionu C. — „*Liniștea casei*", romanu Brașovu, 1890, 203 p. 8⁰. B. A. R.: I 119647.

1892: Ighel Ilie. — „*Tălharul Fulger*", roman criminal întâmplat în timpul revoluției din 1848. București, 1892. 132 p. 8⁰ B. A. R.: I 75083.

1893: Stoenescu, Th. M. — „*Aron Vodă cel Cumplit*", Roman istoric. Brașov, 1893. 62 p. 8⁰. B. A. R.: I 134619.

1893: Alexi Theochar—„*Strada Carmen Sylva*". Roman. Brașov, 1893. 8⁰. Se află la B. Univ. Cluj, 44650.

— : Alexi Teochar — „*Beiu Voda Domn*". Roman istoric. Brașov, 8⁰. La B. Univ. Cluj: 101191.

1898: Nely, (Nicolae Cocea),— „*Poet-Poetă*", roman. București, 1898, 449 p. Cu o pref. de G. Pișculescu, (G. Galaction). B. A. R.: I 119668.

Din lista cronologică a d-lui Adamescu mai lipsesc și alte multe romane românești din secolul XIX.

Astfel d-sa ignorează cu desăvârșire romanele lui G. I. Dimancea („*Alexandru*", 1883), Al. Lăzărescu („*Stroe Corbeanu*", 1885), A. Pelimon („*Un funcționar sinucis*", 1873), C. Mille („*Dinu Milian*", 1887), lucrări analizate încă cu câțiva ani înainte de Mariana Rarincescu în comentariile „Vieții la țară", ediția „Scrisul românesc". Lipsesc apoi romanele publicate prin reviste și ziare ca acele ale lui Kogălniceanu („Tainele inimii", 1850), V. Alex. Urechea („Batiște Veleli", 1855), etc. etc. (cf. și N. Iorga: „*Ist. lit. rom. in sec. 19*", 3 vol.).

Nicolae N. Munteanu

Misticismul

Urmare din pag. 1

lege — în nenumărate aranjamente, așa încât fiecare aranjament din acestea, să prezinte o formă posibilă, și nu o simplă ficțiune irealizabilă.

Este adevărat că aparent, această „cunoaștere literară" se deosebește de celelalte metode de cunoaștere: în timp ce ultimele tind să contribue la o consolidare a legăturilor dintre om și lumea exterioară, pe fundamentul unei înțelegeri mai aprofundate a lumii, literatura, dimpotrivă, îndepărtează pe om de realitate.

Cu această notă caracteristică, ar fi desigur greu să o considerăm ca un mod veritabil de cunoaștere, dar încă nu ar trebui să o desconsiderăm deoarece ea constitue una din cele mai generale forme de a privi viața.

Cunoașterea literară este prin excelență un procedeu care aparține literaturii; în realitate însă, existența ei se întinde dincolo de limitele creațiilor literare și o găsim în afara oricărei tentative conștiente de a schimba ordinea în care ne sunt date elementele vieții sociale și sufletești, ca o atitudine față de viață, atât de caracteristică omului, încât ar părea înăscută dacă nu s'ar întrevedea cu atâta ușurință caracterul ei social.

Speranța poate fi considerată ca instrumentul primordial al cunoașterii literare, în timp ce desnădejdea și resemnarea, forme de acceptare totală a realității, sunt în același timp renunțarea definitivă la încercarea de a vedea altfel.

A încerca să vezi lumea „în alt fel", nu înseamnă însă a o diforma, și nu înseamnă de loc îndepărtarea de lume. De altfel, singurătatea este o noțiune fără înțeles. Ea este cu putință numai când omul reușește să se smulgă din lanțurile ființei. O absurditate pe care nimeni dintre aceia care au încercat să găsească singurătatea, nu a simțit-o. Nimeni până astăzi nu a reușit să fie singur, și nici nu va reuși. Expresia „singur cu mine", este un non-sens.

Robinson Crusoe, care într'o insulă nelocuită a încercat să se folosească de tot ce l-a învățat civilizația, a fost singur? Ce numim noi, cu un termen de fantezie, singurătate, este de fapt izolare, în spațiu, sau în timp, — cum a fost izolarea înfricoșetoare a lui Don Quijote, un cavaler închis în fortăreața unui gând de întoarcere în trecut.

Izolarea, însă, merită un elogiu: aproape întotdeauna (poate cu singura excepție a lui Don Quijote care poate deaceea a fost atât de nenorocit), ea trezește poruncitor necesitatea solidarității sociale. Libertatea, așa cum o caută omul la capătul tuturor speranțelor sale (căci entuziasmul fiecăruia dintre aceia care au avut iluzia de a fi pornit pe căile singurătății, nu-i decât un spasm, în ajunul resemnării) nu există. Incătușați strâns de necesitate, nu vom putea ști niciodată ce este libertatea deplină. Libertatea nu trebue căutată în singurătate — amândouă sunt inaccesibile. Ințelesul real al libertății este conștiința constrângerii. Am dobândit libertatea spiritului în momentul când ne-am dat seama că libertatea de a alege constă în constrângerea de a alege sau de a nu alege. A treia posibilitate nu există decât în domeniul absurdului.

*

„Cunoașterea literară" de care vorbeam înainte este fundamentul unei concepții active a vieții, opusă misticismului. Acest mod de a simți lumea altfel decât este, de a opune tuturor obstacolelor, sentimentul că omul le va învinge, înseamnă în același timp proclamarea necesității acțiunii. De acest mod vag de a vedea lucrurile, se leagă strâns ideea de luptă și de realizare. Cunoașterea literară, deci, este o formă sentimentală, dar nu mai puțin categorică, de negare a misticismului; iar literatura trebue privită ca o teorie a cunoașterii, desigur a unei cunoașteri particulare, care stabilește legătura dintre imaginație și realitate.

A. Lucaci

O sinucidere impresionantă

Când deschise ușa, Sandu o găsi pe Mimi privind palidă un pahar în care se afla un lichid de o culoare îndoelnică.

— Ce e acolo, Mimi ?, întrebă el curios.

— Acid prusic, răspunse Mimi.

Sandu crezu că n'a auzit bine și întrebă încă odată.

— Ce e?

— Acid prusic, repetă cu o voce cavernoasă femeia.

Sandu simți cum îi fuge pământul de sub picioare și o clipă inima îi stătu în loc.

— Ai înebunit ?!, izbuti el să bolborosească cu vocea comprimată de emoție.

— Vreau să mă omor, spuse cu lacrimi în glas Mimi. Vreau să mă omor, vreau să dispar, vreau să nu mai exist. Sunt o nenorocită. Nimeni nu mă iubește; nici tu, nici măcar tu nu mă iubești.

— Dar îți jur că...

— Nu mai jura că minți. Nu mă iubești, o știu. Te iert și mă omor. Iată, beau conținutul acestui pahar și dispar pentru totdeauna din calea celor pentru care sunt o povară. Vreau să mor și am să mor chiar în momentul acesta.

— Dar, Mimi dragă, pentru Dumnezeu ! Ascultă-mă...

— Nu mai vreau să ascult, nu mai vreau să aud minciunile tale.

Strângând paharul în palme, Mimi îl apropie de buze cu hotărîre.

— Stai, te implor, stai, strigă îngrozit bărbatul și se repezi să smulgă paharul din mâna femeii.

— Dacă mai faci un pas, strigă aceasta cu o voce metalică și ascuțită ca de trompetă, să știi că vei prinde în brațe un cadavru.

Și paharul atinse buzele. Sandu înțepeni de frică.

— Nu mă omor încă, urmă Mimi, depărtând puțin paharul de buze. Vreau să-ți spun mai întâiu că sunt decisă să sfârșesc cu viața asta mizerabilă. Auzi tu ?... Decisă... și... vreau să-ți mai spun să nu mă împiedici cumva să mă omor fiindcă e zadarnic. Ințelegi ?... Zadarnic... și... nu-i așa că tu ai să fii drăguț și ai să mă lași să mă omor?

— Ba nu, răspunse Sandu ceva mai liniștit.

— Ba da, țipă vocea metalică.

Și din nou paharul se apropie de buze.

— Bine, te las.

— Cum?, întrebă cu o voce moale Mimi.

— Te las, repetă Sandu.

— Mă lași ?

— Te las.

— Bine, atunci mă omor.

— Omoară-te.

— Cum ai. spus ? Mai spune odată !

— Omoară-te, repetă liniștit Sandu.

Apoi adăugă cu o voce lugubră:

— Da, draga mea, da, ai dreptate. In moarte ne găsim liniștea, în moarte ne găsim odihna, în moarte ne găsim fericirea veșnică.

„Gloria cerească, fericirea pământească",.. sau, nu, pardon... „fericirea cerească, gloria pământească",

Viața e urîtă și searbădă; viața această terestră n'are nici un farmec.

Incet, încet, Mimi depărtase paharul de buze și în cele din urmă îl așeză pe masă.

— Pardon, strigă ea deodată. N'o fi având poate pentru dumneata farmec viața. Pentru mine are.

Sandu o privi cu niște ochi care se voiau rătăciți și iluminați.

— Farmec ?, rosti el cu glas șoptit. Ce farmec ?

— Asta mă privește, spuse scurt Mimi și, iritată, împinse paharul cu dosul palmei mai departe de ea.

Sandu se apropie de masă, luă paharul și i-l întinse.

— Bea, Mimi, bea licoarea asta minunată care în câteva clipe te va conduce în paradis.

— N'am poftă, țipă vocea de trompetă. N'ai decât să te duci dumneata în paradis.

Sandu făcu un pas spre ea cu mâna întinsă și repetă poruncitor:

— Bea, Mimi, bea licoarea aceasta divină care îți va deschide porțile paradisului.

Femeia îl privi cu ochii speriați.

— Să știi că a'nebunit, șopti ea cu glas sugrumat de groază dar după ce făcu o săritură înapoi care puse o distanță apreciabilă între ea și masă, începu să strige cât putea, regăsindu-și ca prin minune vocea:

— Ajutor, săriți, ajutor ! Vrea să mă omoare !

Petru Șerbănescu

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Şt. O. Iosif, Poezii

Ediţia îngrijită de d. Şerban Cioculescu reprezintă o alegere din lirica şi epica lui Iosif, atât contribuţia originală cât şi cea de traducător. La cele două culegeri generale „Poezii", 1893-1908 (1908) şi „Tălmăciri" (1909) editorul a adăugat câteva poezii din prima culegere de „Versuri" (1897), iar din „Cântece" (1912) a reţinut „poemele reprezentative". A renunţat la imnul „La Arme" ca şi la postumele publicate, cele mai multe în „Flacăra". In ce priveşte traducerile, editorul n'a ales din ele decât o mică parte, făcând totuşi loc tălmăcirilor din Heine.

Despre Şt. O. Iosif circulă la noi părerile cele mai contradictorii. Pentru d. N. Iorga „locul lui Iosif în literatura românească... e cel al acelui care aducea cu sine cea mai mare simplicitate de simţire unită cu cea mai mare bogăţie de formă, un simţ gingaş pentru cele mai ascunse mişcări ale sufletului, măestria de a smulge accente puternice din mijlocul dulcii tristeţi visătoare... minunat graiu de icoane nouă, de apropieri neaşteptate, de armonie aşa de firească şi totuşi aşa de meşteşugită" (*Ist. lit. rom. contemp.* II, pag. 97). Pentru d. Paul I. Papadopol, Iosif e „un sol al biruinţei" sau unul „dintre cei mai nefericiţi reprezentanţi ai eroismului şi frumosului românesc" (*Un sol al biruinţei: Şt. O. Iosif*, pag. 97). Pentru d. Lovinescu însă poezia lui Iosif este expresia „unei sensibilităţi minore" căreia „i-au răspuns mijloace artistice identice: lipsa de invenţie verbală şi de expresie figurată", ceeace l-a făcut „să păşească, succesiv, pe urmele lui Eminescu, Vlahuţă, Coşbuc sau, mai ales, a locului comun" (*Istoria literaturii române contemporane, 1900-1937*, pag. 81). Insfârşit pentru editorul de acum, Iosif „este un artist, de structură clasică, a cărui disciplină tinde spre limpezire şi firesc, realizându-le" (*Introducere*, pag. XVI), iar *Cântecele* „nu sunt numai o primenire a inspiraţiei, la apa vie a suferinţei, dar şi o realizare autentică de un deosebit rafinament" (*idem*, pag. XX).

Cine parcurge însă cele 129 poezii, lirice şi epice, originale şi cele 53 tălmăciri din actuala ediţie, e mai curând înclinat să găsească îndreptăţite afirmaţiile d-lui Lovinescu şi să fie surprins de acelea ale d-lui Cioculescu.

Poet al unei vagi nostalgii după vremea copilăriei sau a unei linişti patriarhale din mediul rural, cu foarte rari şi slabe accente de potrivnicie, Iosif nu se poate ridica deasupra lumii mici, a datelor personale, prozaice, ale propriei lui experienţe. Talentul lui Iosif nu poate „transfigura" realitatea, o asemenea încercare căzând aproape totdeauna în artificialitate. Fără o personalitate definită, Iosif se zbate, de cele mai multe ori zadarnic, între năzuinţa de a se elibera de apăsarea, copleşitoare pentru el, a lui Coşbuc sau, ceeace e mai semnificativ, a lui Vlahuţă şi între aceea de a-şi găsi un drum şi o formulă mai personală. Dealtfel, nu odată îşi mărturiseşte indirect lipsa de încredere în propriile-i posibilităţi şi, cu prejudecata unui misionarism poetic inspirat din realitatea politică şi socială a Ardealului, în „Scrisoare lui Goga", „înfrânt şi trist", îi spune acestuia:

...Dar vremea ta acum e!

Rămâi tu dar acolo unde eşti,
Să'mbătrânezi şi să mângâi poporul...
Tu ai să lupţi, tu ai să biruieşti
Şi 'n cântecele tale-i viitorul!

După ce, în altă poezie,— victimă a unei psihologii de „proletar intelectual" în sensul lui Gherea, şi datorită desigur şi legăturilor cu alţi „înfrânţi" ca I. Păun-Pincio sau Ştefan Petică,— desvoltase imaginea convenţională a poetului fără condiţie socială, neînţeles, care visează totuşi la masa de scris, într'o odăiţă scundă, la lumina slabă a unei lămpi:

„In odăiţa scundă din strada solitară.
Hârţoage prin unghere şi patul la perete,
Iar lângă pat, pe masă, hârtii împrăştiete,
Şi 'n negura eternă o lampă mititică,
Abia îngân'o rază de-ai crede că-i e frică...

. . . . . .

Atunci ea luminează pe-un tânăr stând la masă
Cum scrie şi citeşte sau câteodată-şi lasă
Incet pe mână capul... Şi cine ştie unde
In care lumi şi vremuri, gândirea lui pătrunde,
Când cată'n zarea lămpii ce-alătura vegheazā
Şi-i încunună fruntea cu firava ei rază...
(O viaţă)

Poezia luată în întregime aminteşte de „Satira duhului meu" a lui Gr. Alexandrescu, unde sunt puse anume raporturi dintre poet şi societate. Lipsit de vitalitate, atitudinea pseudo-satirizantă a lui Iosif este exprimată în versuri fără vigoare şi fără ascuţime, pentru ca până la urmă să învingă aceeaşi „împăcare cu soarta", o resemnare caracteristică psihologiei lui Iosif:

Dar eu n'acuz pe nimeni de aceastā nedreptate!
Nu osândesc pe nimeni. Ştiu că'n societate,
Ca şi'n întreaga fire, este-o economie
De forţe ce se leagă,— că unul dintr'o mie,
Când nu-şi găseşte locul — de aur fie-i versul, —
De dragul lui o lume tot n'o să-şi schimbe mersul.

Partea ultimă a poeziei ar aminti de „Scrisoarea II" a lui Eminescu, dar realizarea artistică şi intensitatea sentimentului sunt într'atât de reduse încât o asemenea apropiere este obiectiv imposibilă.

Inrâurirea lui Eminescu, care trebue presupusă copleşitoare, putea constitui pentru Iosif un element creator. Se pare însă că Iosif avea o individualitate atât de puţin formată încât recepta şi alte înrâuriri, fără puterea de selecţie. Deaceea înrâurirea lui Eminescu, deşi directă, va avea la Iosif aspectele de înrâurire ale lui Vlahuţă. Acest fapt arată mai bine decât orice şi treapta pe care se situiază Iosif şi pe scara urmaşilor lui Emineseu, sclavi ai poeziei lui, şi pe scara poeziei române din acea epocă. Tot astfel se explică şi indicele de gradaţiune, pe linia descendentă, a pesimismului eminescian. Pesimismul acesta este diluat la Vlahuţă într'un acut decepţionism; la Iosif rezonanţa vagă a ecoului atitudinii filosofice a lui Eminescu nu se poate manifesta decât printr'o insuficient exprimată măcinare psihică, mai mult de solitudine decât de melancolie, mai degrabă de vagă tânguire în surdină de cât de regret.

Totuşi o anumită cizelare formală şi chiar armonie de note descriptive nu lipseşte acelei părţi din poezie inspirată de natură.

In culegerea intitulată *Cântece*, adică în ultima producţie poetică, se pot găsi câteva pasteluri care ar merita să figureze într'o restrânsă antologie a poeziei lui Iosif. Astfel e pastelul „Inserare", prin sfârşitul lui:

Un clopot plânge-o clipă, şi-apoi tace...
Luceafărul în alba-i strălucire
Răsare sus... Şi-atâta sfântă pace

Dnmneşte-acum peste întreaga fire,
Că sufletul aripile-şi desface
Ca să se piardă în nemărgire...

După acest pastel, ar sta poate alături „Trec nopţile", „Elegie", „Far-niente" şi, pentru singulara la Iosif notă de vitalitate, „Secerişul".

In ce priveşte tălmăcirile, le socotim ca lipsite de elemente ce ar putea aduce vreo nouă contribuţie la definirea poeziei lui Iosif.

G. Ivaşcu

Ediţie definitivă îngrijită de Şerban Cioculescu, Fundaţia „Regele Carol II", Buc., 1939.

Aurel Zegreanu, Cruci de lemn

Titlul volumului e împrumutat dela Roland Dorgelès (*Croix de bois*).

Poezia d-lui Aurel Zegreanu caşi o parte din lirica ardeleană actuală este de inspiraţie şi factură poporană, rămasă la vechile clişee semănătoriste de tip Maria Cunţan. Ea cântă pe ton de romanţă veche dragostea, credinţa, legătura cu pământul şi cu divinitatea.

„Om cu inimă de piatră", „singur ca un cuc", „batjocurit" şi „hulit", poetul îşi plânge peste tot „gândul meu", „sufletul meu", „iubirea mea", „odihna mea", „lumina mea", „hrana mea", „nădejdea mea", „constelaţia (!) mea", „vrerea mea", „draga mea", „culcuşul meu", toate ale sale.

Elogia erotică devine cântec de lume:

Mi-ai fost dragă la 'nceput
De când te-am văzut,
Ne-am vorbit duios, ne-am sărutat,
Şi ai plecat.

Mi-ai semănat în suflet viorele
Dar fără tine ce mă fac cu ele?
Şi m'ai lăsat să-mi fac iluzii de iubire,
Da fără tine nu am fericire.

Unde eşti
La cine te gândeşti,
Dece nu vii din nou
Să retrăim al trecutului ecou? etc.

sau:

Te consider moartă de-o veşie
Te voiu şterge şi din amintiri...

Poezia de început aminteşte de cunoscuta romanţă *Cruce albă de mesteacăn*:

Cruci de lemn tăiate 'n zare
Peste inimi de morminte
Cine grija vă mai are,
Cine vă mai poartă 'n minte?

Prea banală e filosofia adăugată versurilor într'o deplină nuditate verbală:

Lumea e o cratiţă stricată
Ce nu a fost bună niciodată,
Toate sunt ca fumul de ţigară
Făcute anume să dispară.

Neputinţa de a comunica cu Dumnezeu e figurată prin jelanii, caşi în psalmi, însă fără ingenuitatea adevăratului mistic religios:

Am străduit spre cerul tău
Să te cunosc de bine şi de rău
Şi am rămas un nătărău.

Sărăcia expresiei este evidentă:

Deasupra mea frunzişul
Se legăna duios
Şi visurile mele
Se depănau frumos.

Izvoarele care cântă „cât le ţine gura", florile ce rămân „cu gurile căscate" dimineaţa, limbile care îngheaţă şi „amuţesc automat", poetul care „ţipă ca nebunii" sau este „un cadavru viu" (nous sommes des cadavres ambulants), iubirea „vis efemer" ori „blestem amar" nu mai sunt imagini ci locuţiuni stereotipe.

D. Aurel Zegreanu este un autor care vrea ca mulţi să uimească prin sinceritatea cea mai neprefăcută. Lirismul său nu cuprinde însă nici o emoţie, n'are nici un sens, poezia fiind redusă la versificaţie, adică la o curată mecanică.

Al. Piru

Edit. Revistei „Familia", Oradea, 1939.

Maurice Baring, La solitaire de Dulwich

Literatura engleză modernă cuprinde între hotarele ei epice două figuri de scriitori, interesante atât ca valoare cât şi ca atitudine.

De altfel *atitudinea*, ca stil de viaţă personal, reprodus cu frenezie în scris, e un fenomen care defineşte astăzi nu numai literatura engleză. El reprezintă intrarea în arena luptei sociale a fostului senior al turnului de fildeş. Artistul, devenit partizan, exteriorizează nu numai sentimente, dar şi idei. Iată dece arta şi literatura contimporană prezintă aspectul pasionant al unui câmp de bătaie, în care condeiele s'au transformat în săbii. Dacă valoarea artistică a avut de câştigat din această împrejurare sau nu, aceasta o vor desluşi minţile altui veac.

Una din tendinţele manifestate cu vigoare în Anglia literară este aceea de a imprima societăţii, prin roman, o morală catolică. Cei doi scriitori tipici din acest punct de vedere sunt G. K. Chesterton şi Maurice Baring. Despre cel dintâiu, mort în anul 1936, vom scrie altădată, încercând să surprindem conturul acestei personalităţi de uluitoare strălucire intelectuală. Despre Baring şi despre o carte care-l înfăţişează esenţial, vom referi acum.

E vorba de ultimul său roman, tradus în franţuzeşte sub titlul: „La solitaire de Dulwich". O carte mică, surprinzător de concentrată faţă de romanele monumentale care au creat faima autorului, ca „Prinţesa Bianca" şi „C.". Insă în paginile acestea puţine se sbat suflete copleşite de viaţă, risipite şi ratate în jocul inutil al acestui angrenaj, uneori monstruos, care se chiamă *destin*. E povestea unei femei, care putea să fie de două ori fericită, însă a ezitat, s'a temut sau n'a isbutit. Căsătorită cu un om pe care nu-l iubea, s'a îndrăgostit de un poet. Câteva zile înainte de a fugi împreună, ascultă predica unui călugăr dominican, care vorbea despre necesitatea sacrificiului, acceptat pentru binele societăţii. A prefera pe altul înaintea ta, iată ordinea firească a vieţii. Şi sub impresia acestei predici, care-i părea rostită înadins, se sacrifică şi rămâne. Poetul suferă, devine celebru apoi, scriind romane de o revoltătoare imoralitate, şi în cele din urmă moare, sub povara acestei iubiri neîmpărtăşite. Indrăgostită mai târziu de un gazetar american, ea crede în minunea renovatoare a acestei iubiri, până în clipa când află că el se va căsători cu alta. Din nou destinul o înăbuşă, o aruncă înapoi, pe calea pe care i-a fixat-o dela început. Restul vieţii se va consuma în singurătate, la marginea societăţii, aşa cum i se cuvenea unei soţii care căutase fericirea în afara căminului conjugal.

Cartea e scrisă simplu şi se rezolvă în împrejurări modeste, lipsite de solemnitatea aceea melodramatică a romanului francez. Totul se îmbină în linii armonice şi delicate, din care tema se desface nu supărător de evidentă, ci abia simţită, ca un sens normal pe care viaţa îl urmează inconştientă, în afara voinţei omeneşti. Vorbeam despre destin. Baring ascunde subt emblema lui, problema care-l frământă. Şi arta e salvată...

Zaharia Crudu

Abonaţi-vă la JURNALUL LITERAR. Abonamentele ne dau putinţa să cunoaştem direct pe cititorii noştri şi să îmbunătăţim publicaţia ţinând seamă de dorinţele lor. Abonamentul costă 120 lei pe an pentru 52 de numere. Abonatul cheltueşte pentru revistă numai 2.40 lei săptămânal.

Cumpărând numărul dela chioşcari şi librari ne păgubiţi căci foarte adesea banii nu ne sunt trimişi.

Nu ne e adevărat prieten decât abonatul.

Prima operă dramatică a lui Victor Hugo

N-rul pe Martie din *La Nouvelle Revue Française* aduce o contribuţie destul de importantă pentru istoria literaturii franceze: publică prima operă dramatică a lui Victor Hugo, *Le Château du Diable*. Ceeace este interesant de ştiut este că această operă, dacă i se poate spune astfel, a fost scrisă la 1812, când V. Hugo nu avea decât 10 ani. E cu siguranţă prima încercare a „Copilului sublim" într'o direcţie unde el, dealtfel, n'a dat cel mai clar sunet al marelui său geniu.

Manuscrisul, publicat de d. Jean Montargis, poartă o dedicaţie scrisă de mâna lui Hugo şi datată 9 Nov. 1834.

Dedicaţia e adresată „Juliettei". E vorba de Juliette Drouet, care la 9 Nov. 1834 era amanta poetului de mai bine de 18 luni.

La Château du Diable provine dintr'o copie făcută de această Juliette Drouet cu grija şi fidelitatea pe care ea le aducea în orice lucru privind pe Hugo.

Dedicaţia e aceasta:

„Aceasta a fost scrisă în 1812. Aveam 10 ani. Jumătatea acestui manuscris [1]) s'a pierdut de atunci. Dau ceeace a rămas Juliettei. Îi dau ceeace a rămas din inima mea, din sufletul meu, din mine însumi.

Să ia deci aceste câteva pagini, recreaţie a unui biet mic şcolar care e acum tot aşa de sărac şi de mic, dar care nu mai e tânăr.

Să ia prima gândire a copilului de la care va avea ultimele gândiri ale omului."

V. H. 9 Nov. 1834

Piesa are 6 personaje: Robert, Raoul, Adélaide, Martha, Un brigand, Un şcolar şi e concepută în 3 acte. *Le Château du Diable* e scrisă sub impresia emoţiei dată de evenimentele extraordinare pe care le trăia copilul Victor Hugo în acel an frământat 1812, când tatăl său era general al lui Napoleon, aflat atunci în plină expansiune a puterii sale căreia în curând avea să-i vină sfârşitul.

In n-rul de pe Martie din *La Nouvelle Revue Française* nu se publică decât primele 9 scene din actul I. Publicarea manuscrisului în întregime se va face în numerele viitoare.

Tot în numerele viitoare, d. Jean Montargis va publica şi ultima operă dramatică a lui Victor Hugo, *Le Suicide* (1878) al cărei ms. deasemenea se află în posesia sa.

1) Prima parte a m-sului conţine primele scene din *l'Enferre sur Terre*, comedie într'un act.

Poem solemn

Firea a închegat din amănunte bizare
Fata sălbatică cu ochi de migdale amare,
Fata morgană a vinului nostru de cremene,
Fata căreia nimeni nu poate să-i semene,
Cu ochii verzi ca bălţile toamnelor triste,
Cu părul ca, la despărţiri, fluturările din batiste,
Cu mâinile de catifea ca 'ntr'o
Pictură a maestrului Watteau,
Cu glasul, menuet abia şoptit,
Cu gândul proectat în nesfârşit
Spre Trebizonda şi 'ncă mai departe
Unde renasc avânturile moarte,
Cu părul despletit în patru vânturi
Ca un poem în tot atâtea cânturi,
Cu chipul de prinţesă egipteană
Papirus scris de o măiastră pană
Şi ascuns de-un buclucaş bibliograf
Pe raftul nostru, alb de-atâta praf...

. . . . . .

In cuşca mea cu vişiniu postav
Fumez tăcut, contemplativ şi grav;
Tu te-ai desprins din ramă şi acum
Te uiţi la rotocoalele de fum
Şi-ţi rezemi capul, cald şi parfumat.

In zori, Regina, noastră-a abdicat.

Radu Beligan

Inserare

Şi-a frânt lumina aripa pe creste
Şi zările îşi trag perdele sure:
Ecoul rătăceşte prin pădure,
Hoinar, se plimbă vântul sub fereste.

Livezile 'şi aştern culcuşu 'n fân,
Arcuşul serii plânge peste dealuri,
Vin apele, în valuri, către maluri
Şi inima se zvârcoleşte 'n sân!

Cărările se frâng pe nesimţite.
Prin văi pustiu 'şi cuibără fiorul,
C'o stea, îşi luminează drumul, norul;
Cad drumuri, la răscruce, răstignite.

Fâşii de vânt îşi cântă 'ncet suspinul...
Pe câmpuri şi pe ape, seara ţese
Impletituri cu fire tot mai dese,
In pânza ei să-i prindă, întreg, chinul.

Al. Negură

De profundis

Ah, când voiu arunca din spate
veştmântu' acesta lung şi greu
de vis şi de eternitate,
care mă 'ncurcă 'n mersul meu?

Aş vrea a îndoelii ceaţă
să se topească 'ncet sub cer,
adânc să intru 'n efemer,
să cuceresc câmpii de viaţă!

T. Ulmanu

Cântec de beţie

Vin alb,
Vin roşu
Şi nebotezat...
Butoaiele să le desfunde,
Să curgă,
Să bem pe 'ntrecute, să bem cu mezat,
Să bem cu nădejde. Când vinul pătrunde
Să nu spargem cheful, ci să-l înteţim.
Ce-o fi să păţim, să păţim!

Beţivii vestiţi povestesc din bătrâni
Chiolhanul bunicilor lor...
Şi vin, şi pelin, şi spun câte vor...
Pe noi ne trimit la izvor.
Nici noi n'avem vine umplute cu apă.
Când unii din noi se fac criţă,
Beţivii bătrâni de neam şi de viţă
De şi mai mari beţivani
Se uită holbaţi la puştani.

Vin alb,
Vin roşu
Şi nebotezat...
Butoaiele să le desfunde,
Să curgă,
Să bem pe 'ntrecute, să bem cu mezat,
Să bem cu nădejde. Când vinul pătrunde
Să nu spargem cheful, ci să-l înteţim!
Ce-o fi să păţim, să păţim.

E. D. Nedelcu

Rondelul corăbiei ce vine dinspre nord

Vine o corabie din nord,
Incet, cu pânzele lăsate,
Cu feţe dure 'nţunecate,
Cu marinari bolnavi pe bord.

Incepe-un cânt în trist acord.
Cu dor de ţări îndepărtate.
Vine o corabie din nord,
Incet, cu pânzele lăsate.

Ea poartă trupul unui lord
Nebun, sfârşit într'o cetate
Cu flamuri negre, sfâşiate,
Din neguros, străfund fiord.

Vine o corabie din nord.

Floria-Eugen Coşeriu

Soartă

Mi-e capul greu de-atât urit,
Innot în noapte pân' la gât
Şi gândurile-s cuiburi părăsite
De păsările care-au fost iubite.
Aştept acelaşi om la geam,
Speranţa mi-i un negru ram
Şi pâcla ce mă 'npresoară
Imiprinde amintirea ş'o omoară.
De suflet mă ciupeşte un erete
Durerea îmi zideşte 'nalt perete.
Ameninţ şi murmur un blestem,
De soartă şi de Dumnezeu mă tem
Şi fereţati cu funii anii mei
Îi duc în spate tot mai grei

Alex. Şendrea

OCULTISM

— Metode divinatorii —

Arithmancie: Arta de a determina destinul omului, prin numerele cu valoarea simbolică reprezentate de numele şi pronumele indivizilor.

Apantomancie: Arta de a interpreta avertismentele date de unele fiinţe şi lucruri întâlnite întâmplător: cocoşat, vultur, şarpe, obiecte încrucişate, etc.

Bolomancie: E vorba de o metodă divinatorie folosită odată de războinici. Ei amestecau într'un sac săgeţi pe care scriau numele oraşelor ce urmau să fie atacate. Săgeata trasă la întâmplare decidea expediţia.

Horoscop săptămânal

10—17 Aprilie st. n.

| La data stilului vechiu se vor adăuga 13 zile |

10 Aprilie Lăcomie. Complicaţii sentimentale.
11 „ Pierderi materiale cauzate de neglijenţă. Adversari mulţi.
12 „ Certuri cu femeile. Excese sentimentale.
13 „ Caracter aspru, gelos. Supărări provocate de femei.
14 „ Succese prin femei. Orgoliu.
15 „ Succes prin izolare. Fire autoritară.
16 „ Temperament romantic, aventuros. Succese prin femei.
17 „ Izbândă pentru cine poate înfrâna excesul de sensualitate.

Nostradamus

Primii paşi

Lunaticul

Noaptea, când pământul negru doarme dus,
Iar din slavă luna bate punţi senine,
Un lunatic palid se trezeşte 'n mine,
Şi cu ochii ţintă o porneşte 'n sus...

Nimeni, niciodată nu l-a cunoscut,
Pe frânghii ascunse şi pe scări se sue
Până când ajunge sus, pe cetăţue,
— Un morman de ceară pe-un morman de lut.

Robert Cahuleanu

Portretul

Şi astfel, cine ştie de totul nu-i poveste;
Iubim ceeace nu e, uităm ceeace este!

Tu vei fi moartă poate şi eu nu am să ştiu.
Am să privesc portretul cu ochiul meu pustiu;
Şi am să cred o clipă că totul reîncepe:
Culburile nu-s goale, câmpiile nu-s stepe!

A. Albu

Vino 'n codru

Dacă 'n satul nost, sărmanul,
N'avem loc de cei mişei,
Vin de'mi potoleşte-aleanul
Intr'un codru 'ntreg de tei.

Ionel Lineanu

Foiletonul **„Jurnalului Literar"**

Misterele castelului de Tristenburg

(Urmare din pag. 1)

lugubru. In acelaşi timp un fum albicios se degajă din foc umplând peştera de un miros iute, înecăcios şi pătrunzător care sfredelea creerul şi aţâţa toată fiinţa.

— Gata? întrebă contele. Eu sunt stăpânul vostru în acest cerc. Mă ascultaţi orbeşte. Am drept de viaţă şi de moarte asupra tuturor. Faceţi jurământul!

Cei doisprezece oameni îngenunchiară în faţa Contelui roşcat. Apoi după ce rostiră formula sacramentală, încrucişându-şi pumnalele deasupra pumnalului contelui, cu toţii se crestară la braţul stâng lăsând să picure câte un strop de sânge în cupa craniu a şefului lor.

— Moarte trădătorului!, clamă contele.

— Moarte trădătorului!, repetară 12 glasuri.

— Nimeni nu iese din cerc fără porunca mea. Aţi înţeles?

— Inţeles, stăpâne!

— Nimeni nu scoate o vorbă, în afară de parola magică. Aţi auzit?

— Auzit, stăpâne!

— Şi-acum luaţi-vă locurile şi poziţia rituală; păstraţi tăcere absolută!

Cei doispreze se aşezară simetric în interiorul cercului la egală distanţă unul de altul. Apoi aruncându-şi zalele ramaseră goi, în genunchi, cu faţa ascunsă în palmele puse la pământ. In lumina verzue-violetă a flăcărilor trupurile încovoiate spre pământ luceau cu reflexe fantastastice.

Contele roşu scoase un şuerat scurt şi strident. In liniştea grea a peşterii se auzi un fâlfâit greoi de aripi. Un corb negru, uriaş se ivi şi îşi opri zborul pe umărul drept al contelui.

— Bătrâne Kraa, grăi contele către corb, spune-ne dacă astrele ne sunt favorabile!

— Crrra!, croncăni corbul deschizând un plisc imens.

— Bătrâne Kraa, răspunde dacă ora este propice!

— Crrra! făcu corbul.

— Bătrâne Kraa, arată-ne dacă spiritele ne sunt îngăduitoare!

— Crrraa!, Crrra!, croncăni corbul.

— Atunci, sub oblada astrelor proteguitoare, în cuprinsul ceasului îngăduitor, facă-se voia atot puterniciei spiritelor pământului, apelor şi văzduhului!

Satanael! (Şi cu mâna *stângă* făcu crucea *întoarsă* de trei ori).

Satanael I, Monarh al deşertăciunii sterpe şi desnădejdii otrăvite!

Satanael! Stăpânitor al nopţii sufletelor şi prinţ al urilor necruţătoare, despică miezul străfundurilor pământeşti şi arată-te nouă în blestemul ceasului de faţă!

Şi deodată în tăcerea grea a nopţii se stârni şuerul unui vânt grozav cu vaete şi bocete de glasuri sugrumate. Aerul din peşteră se învârtea într'un sorb înspăimântător, ridicând în sus focul, pietrele şi tot ce se afla dincolo de cercul în care se aflau cei 12 netrebnici, Contele roşcat şi cele două vlăstare ale Tristus-Triştilor.

Apoi pământul începu să tremure huruind greu. Pereţii peşterii trosneau adânc, iar pardoseala se zbuciuma ca valurile mării în timp de furtună

O flacără violetă-roşie spintecă brusc fundul peşterii şi o voce care făcea să se închege sângele în vinele întinse ca sârma în trupurile tetanizate de spaimă, grăi rar şi cutremurător:

— Che vuoi?

(Va urma) **M. Bran**

BIOGRAFIA

JARRY

Dacă priveşti portretul lui Alfred Jarry desenat de Picasso, vezi că ai în faţă un trup scund, bondoc, cu o figură palidă, cu o mustaţă rară, cu un mic barbişon, — ca un apostrof,—cu sprincene stufoase ce ascund nişte ochi întunecaţi, adânci şi sfredelitori de pasere de noapte,

Alfred Jarry s'a anunţat, unui public, bineînţeles extrem de restrâns, în 1888, când, ca şi Rimbaud, avea vârsta unui adolescent. A apărut atunci *Ubu-Rot*, piesă plină de un comic neprevăzut, de un sarcasm distrugător, dinamitard. Premiera a fost un scandal: fluierături interminabile, bătăi de picioare, zgomot infernal. Şi nici nu putea fi altfel, când Gémier, interpretul regelui Ubu, scanda:

Voiez, voiez la machin 'tourner!
Voiez, voiez la cervell-sauter!
Voiez, voiez les rentiers trembler!

Spectatorului nu-i mai erau menajate nici susceptibilităţile morale, nici cele sociale. Tradiţia era răsturnată. In curând însă replicele acide ale lui Ubu-Roi au trecut în stradă:

„Maică Ubu, astă seară eşti foarte urîtă. Oare pentrucă avem invitaţi?"

In stradă şi în literatură, unde a creat un nou gen, a dat o nouă viziune a lumii, a revoluţionat, a impus noui formule. Cocteau în *Potomak*, Vollard în plachetele lui sunt descendenţii literari ai lui Jarry.

Făcând ravagii în lumea de avant-gardă a literelor, *Ubu-Roi* a deslănţuit un alt scandal: paternitatea lui Alfred Jarry era pusă la îndoială. L-a susţinut atunci cu un curaj într'adevăr eroic pentru zidurile neînţelegerii din acea vreme, Paul Fort, în articole, în reuniuni scriitoreşti, pretutindeni.

Ubu-Roi l-a făcut pe autor celebru.

Prin această operă, Jarry este reprezentantul cel mai tipic, prin spiritul de mistificare şi de ironie ocultă, al acelei perioade din literatura franceză care se întinde dela simbolism la neo-simbolismul contimporan. Pedantismul prudhommesc şi grandilocvent al fiecărei din vorbele lui Ubu-Roi, atitudinile eroului, arată că pentru Jarry viaţa era considerată ca o „farsă sinistră". Un pesimism pătruns de sentimentul relativităţii şi al nimicniciei absolute a tuturor lucrurilor emană din fiecare frază a lui Jarry.

Dar *Ubu-Roi* nu e singura scriere a lui Jarry. *Gestes et opinions du Dr Faustroll pataphysicien*, roman „neo-ştiinţific", *l'Amour en visite*, *l'Amour absolu, Minute de Sable-Memorial*, *Speculations*, iată atâtea alte manifestări artistice ale lui Jarry. (G. de la Fouchardière în ale sale „Propos du Huron" din „Marianne" este un imitator al *Speculaţiilor.)*

Autorul lui *Ubu-Roi* a devenit celebru chiar din timpul vieţii. Nu însă atât pentru opera sa, cât mai ales pentru felul de viaţă pe care-l ducea. Locuia într'o baracă la periferia Parisului, înecată în bălării şi urzici, care, după cum spunea el, erau „mai uşor de îngrijit". In centru, venia pe bicicletă, în tricou, cu pantaloni de călărie, desculţ (pantofii erau legaţi la spate). Astfel venia la reuniunile literare. Odată la o reuniune din casa doctorului Saltas apăru cu o haină zdrenţuită, cu o căciulă trasă pe ochi, şi cu două revolvere în mâni, gata întinse ca să le descarce. Dealtfel cu revolverul se îndeletnicea adesea. Odată, (cititorii noştri o ştiu dela Indiscreţii şi Anecdote) se exercita în grădina d-nei Rachel să tragă la ţintă. Doamna, alarmată, îi atrase atenţia că gloanţele i-ar putea lovi copiii ce se jucau prin grădină. Cu un ton grav, solemn, Jarry răspunse: „Nu vă neliniştiţi, doamnă! Vă voiu face alţii!"

Măcinat de alcool, a dus tot timpul o viaţă de cumplită mizerie, care depăşeşte orice margine a ceeace se chiamă boemă.

Continuu în supra-realitate, domina mizeriile vieţii printr'un lanţ nesfârşit de butade, printr'un cinism extraordinar, printr'un sarcasm nimicitor.

Spiritul acesta nu l-a părăsit nici în ultima clipă, pe patul morţii. Simţindu-şi sfârşitul iminent, prietenul care-i veghea la căpătâi, doctorul Saltas, l-a întrebat care-i este ultima dorinţă. Ochii muribundului, cu aceeaşi luciditate stranie străluciră şi buzele murmurară:

— O scobitoare...

I se aduse o cutie. Luă una şi transfigurat de bucurie muri.

Era 1 Noembrie 1907.
Ultima butadă.

Radu Vardaru

Cronica mizantropului

Românul e serios

Hotărît lucru! Românul e serios. Sau cel puţin caută să apară interesat numai de lucrurile serioase. Fenomenul nu-i inexplicabil. Cu cât o naţie este mai tânără, cu atât ea e mai puţin accesibilă veseliei, aventurii. Animalele nu râd, asiaticii nomazi sunt de o impasibilitate de sfinxi. Dar Francezii, popor cu veche cultură, sunt joviali şi de aceea pentru foarte mulţi par frivoli, fără să fie în realitate. Cum se constată seriozitatea Românului? In felurite chipuri. La cinematograf comediile de stil bufon sunt evitate şi publicul face tot ce-i stă în putinţă să-şi reprime râsul. In materie religioasă, cetăţeanul e „luminat". Pe dată ce a apărut un caz de vizionarism mistic, mulţi „savanţi" români demonstrează că ştiinţa suverană deplânge această înapoiere a poporului nostru: Curios! In Franţa intelectualul merge la Lourdes fără pudiciţie şi în genere Occidentul oferă spectacolul unei dispoziţii religioase fără echivoc. Să nu mi se spună c'am căzut cumva la bigotism. Nu. Şi eu sunt, vai, Român şi deci şi eu mă surprind gândind adesea ca toţi conaţionalii mei. In literatură, criticului îi e frică de divagaţia ideologică, de fantezie, el vrea fond solid: observaţie, sentiment. In filosofie sau, mai bine zis, la catedra de filosofie, profesorul se ruşinează de sistemele strict metafizice. El caută să fie „la curent" cu informaţia occidentală, să se ţină în raport cu datele ştiinţei, ba cei mai mulţi îşi strică creerul ca să folosească ecuaţii, cifre, desene geometrice şi să pătrundă speculaţiile lui Einstein. Inainte de a avea o experienţă psihologică, aplicăm testele cu frenezie şi măsurăm inteligenţa în laboratorii. Şi curios. Ştiinţa română e foarte necoaptă şi bicicleta cu aripi n'a fost inventată în România.

Ce femeie n'a fost la cărturăreasă şi ce Român oricât de intelectual nu deschide repede revista franceză ca să citească horoscopul săptămânii? Napoleon a fost la ghicitoare şi în Franţa numărul astrologilor este respectabil şi nu e publicaţie care să se lipsească de consultările lor. Şi Franţa e o ţară de veche cultură. Fără îndoială că astrologii şi ghicitorii sunt în bună parte nişte mistificatori, desigur că niciun om aşezat n'a luat sub speţa absolutului prezicerile lor. Interesul pentru ocultism are alt substrat. Românul care se duce la cărturăreasă şi devoră publicaţia ocultistă franceză devine serios în România şi afectează un solid pozitivism. Am surprins la mulţi mirarea că Jurnalul literar *publică un horoscop săptămânal. Ce rost are asta? Credem noi în influenţa aştrilor?*

Sunt autorizat de direcţie să explic Românului serios că rubrica Ocultism *e din cele mai importante ale revistei şi intră în program. Că va fi ori nu adevărat că situaţiunea individului la naştere în raport cu mişcarea cerului are înrâurire asupra desfăşurării vieţii e un lucru secundar pentru noi. Principial, observaţia ar fi în cadrul ştiinţei înseşi. Pentru noi este esenţial acest lucru ca individul să înveţe a se aşeza sub cer şi nu numai pe pământ. Nu ştim dacă este adevărat că destinul omului există, că adică omul merge către o ţintă înscrisă într'o conştiinţă mai largă decât a lui, conştiinţa universală. Ceea ce ni se pare indiscutabil este că omul nu merită să trăiască fără această presupunere. Trebue neapărat să existe Spiritul şi trebue neapărat ca fiece individ să-şi aibă finalitatea, adică destinul său. Şi chiar dacă fără spiritualism am înţelege destinul ca un simplu dat fiziologic al existenţei noastre şi încă găsim util să învăţăm pe individ să-şi scruteze propriile posibilităţi şi să-şi facă un program al vieţii. Omul de rând trăieşte empiric, omul superior realizează o anume concepţie despre propria lui individualitate. Cine, tânăr fiind, consultă pe astrolog în privinţa viitorului, ca Napoleon, dovedeşte prin chiar acest gest structura lui finalistă, sensul vieţii lui. Nu e nevoie să crezi în ghicitoare, dar dulcea înşelare de sine e o dovadă că vrei dela viaţă mai mult decât desfăşurarea amorfă.*

Ai înţeles acum, cititorule? Revista noastră nu poate să se ocupe de filosofie, ea fiind dedicată numai literaturii. Insă filosofia, adică gândirea despre metafizic, este presupusă. Ce este arta decât o încercare a omenirii de a crea o altă lume, fictivă, de a concura pe demiurg? Ce gust ar mai avea artistul să creeze, dacă n'ar vedea în eternitatea operei, în inteligibilitatea universului nişte postulate? Horoscopul este jocul nostru inofensiv şi totuşi profund, este colţul prin care încercăm să atragem pe cititorul fără cunoştinţe filosofice la viziunea aspectului metafizic al lumii. Poeţi mai cu seamă, nu disprefuiţi horoscopul şi ştirile ocultistice, deşi între patru ochi v'aş putea mărturisi câteva îndoieli ale mele. Voi mai cu seamă, ca Neserioşi prin definiţie trebue să combateţi seriozitatea de pisică ce-şi îngroapă necurăţenia a Românului. Voi trebue să credeţi în stafii, în corbi prevestitori, în zei şi zeiţe, în duhuri subterane, în gnomi şi elfi, în incubi şi sucubi, în drăcescul Sabbat. Pentrucă criticul român de până azi a fost serios n'avem poezie ca a lui Dante, Goethe, Edgar Poe şi alţi asemeni vizionari. Şi apoi, voi tineri, mai cu seamă trebue să sorbiţi astrologia şi să faceţi toate socotelile pentru a vă determina traiectoria destinului. De bună seamă (vă spun asta la ureche) că horoscopul minte, dar voi se cade să aveţi neapărat un destin. Dacă voi vă întrebaţi citind horoscopul meu: eu ce voiu fi? poet? erou? mare descoperitor? sunt mulţumit. Căci întrebând toate acestea, înseamnă că aţi învăţat să doriţi una din aceste destine şi veţi fi poet, erou, ori descoperitor. Cine chiar ştiind că totul e o glumă şi având toate motivele de îndoială nu cade într'o blândă visare când cineva se'ncearcă a-i citi viitorul e un pur dobitoc. **Aristarc**

Indiscreţii şi Anecdote

Pietro Aretino, celebru autor indecent şi lingusitor din vremea Renaşterii (? 1492-1557), a murit din cauza râsului pe care i-l pricinui aflarea unor isprăvi erotice ale surorilor sale care nu erau uşi de biserică ci mai mult de infern.

*

Se mai spune că primind pe patul morţii taina ungerii Aretino ar fi zis: Acum că sunt uns scăpaţi-mă de şoareci.

*

Casimir Delavigne primise cu prilejul naşterii Regelui Romei premiul al doilea de poezie pentru o compunere ocazională. Era elev în clasa de retorică a liceului Napoleon şi premiul întâiu îl obţinuse colegul său Barjaud de Monluçon, care însă nu făcu carieră literară. Impăratul încântat vizită liceul, puse pe Barjaud să-i declame umflata odă, apoi se adresă lui Casimir Delavigne:

— Tinere, care ai obţinut premiul al doilea, ce pot să fac pentru dumneata?

Delavigne, care era sărac, răspunse timid:

— Sire, cer Majestăţii Voastre favoarea de a fi scutit de serviciul militar.

Napoleon, puţin contrariat, zise uscat: Acordat!

— Şi dumneata, tinere, ce-mi ceri? — întreabă Impăratul pe Barjaud.

Cu pieptul umflat, cu ochiul aprins, Barjaud răspunse tare:

— Sire, onoarea de a fi admis cât mai curând în brava D-voastră armată.

— Bine, tinere — strigă Napoleon strângând tare mâna lui Barjaud — n'am să te uit; la vârsta dumitale şi Homer ar fi cerut o spadă.

*

Englezii au interese comune cu Francezii şi-i preţuesc, dar totdeauna au emis asupra lor cordiale răutăţi. Sterne călătorind în secolul al XVIII-lea în Franţa găseşte că Francezii fac exces de politeţă. Izbit de cuvântul *exces* un conte îi cere lămuriri. Atunci Sterne scoate din buzunar câţiva şilingi bătuţi în vremea lui Wilhelm de Orania şi prin urmare şterşi şi-i pune pe masă.

— Vedeţi, domnule conte, aceşti şilingi! Tot trecând din mână în mână şi frecându-se unul de altul de şaptezeci de ani în buzunarele cutăruia şi cutăruia, au devenit aşa de asemănători încât cu greu poţi distinge o monedă de alta. Englezii însă, ca nişte medalii păstrate în dulap, netrecând decât prin puţine mâini, păstrează întipăritura pe care natura le-a dat-o; ei nu sunt aşa de agreabili la pipăit, în schimb însă inscripţia se poate citi.

*

Katherine Mansfield (1888-1922) este o scriitoare engleză care trăind în Franţa n'o cruţă nici ea de maliţiile sale. Un tânăr ofiţer cu ochi negri şi musteaţă subţire, ca adevărat gallo-roman îi face curte. Iată dialogul, semnificativ, între Katherine şi seducătorul improvizat:

— Sunteţi singură, Domnişoară?

— Singură, Domnule.

— Sunteţi la hotel, Domnişoară?

— La hotel, Domnule.

— Ah, v'am remarcat de mai multe ori plimbându-vă singură, Domnişoară.

— Posibil.

Derutat de atâta laconism britanic, ofiţerul încearcă ultima lovitură. Salută milităreşte:

— Sunt foarte indiscret, Domnişoară.

— Foate indiscret, Domnule.

*

Fiind la Bandol, la Mediterană, Katherine Mansfield vede doi inşi, bărbat şi femeie, întâlnindu-se, spunându-şi nimicuri şi râzând în şoaptă. Omul i se pare *imbecil*, răspunsurile *idioate*, ochiadele *inepte*. Concluzia: „que je déteste les Français!". Ce-şi vorbeau cei doi? Lucruri neînsemnate pentru a nu face „poezie" ostentativă. Domnişoara se plângea că are picioarele îngheţate. Domnul ca să spună ceva şi să plaseze un compliment observa, făcând cu ochiul:

— Atunci pentru ce porţi ciorapi aşa de frumoşi şi pantofi aşa de drăguţi?

— Eh! răspunde tânăra, făcând pe uimita — aşa e moda!

*

In 1870, în vremea asediului, parizienii se hrăniră cu alimentele cele mai extravagante. Animalele din grădina de aclimatizare fură jertfite. Edmond de Goncourt găseşte pe măcelarul său în faţa unui tânăr elefant *Pollux*, de curând căsăpit:

— Patruzeci de franci livra — clamează măcelarul — pentru filet şi trompă... Am zis 40 de franci... Vi se pare scump... Şi eu nu ştiu cum am s'o scot la capăt... Contam pe trei mii de livre şi n'a produs decât 2300... Picioarele, mă întrebaţi de preţul picioarelor, 20 de franci mă rog; celelalte bucăţi dela opt la patruzeci de franci... Ah, daţi-mi voie să vă recomand toba; sângele elefantului este generos, ştiţi asta, e sângele cel mai generos... inima, mă rog, cântărea 25 de livre... toba mea e cu usturoiu, doamnelor...

De Goncourt a mâncat din toba de elefant la restaurantul Voisin.

*

In timpul asediului mâncară şi câine. De Goncourt. Renan, Bethelot şi alţii se întâlneau periodic la restaurantul Brébant. Odată se aduse o pretinsă pulpă de miel.

— Oh! zise Hébrard, data viitoare ne va servi şi pe păstor.

Inţelegând că e vorba de câine, Saint-Victor sări aproape plângând:

— Nu-i aşa chelner, că nu e câine?

— Dar e pentru a treia oară — i se răspunse — când mâncaţi carne canină!

POŞTA REDACTIEI

„P. O. Perri, fost Henry Popp, alias I. Popper", Iaşi: „iar dacă sper că o veţi publica este pentru că am impresia că aţi avut bunăvoinţa să publicaţi şi mai slabe": Dai nas lui Ivan, el se urcă pe divan! *Raymond Marian, Galaţi:* Nu ne plac grimasele, nici spiritele negative şi persiflante. *Zaharia Crudu, Buc.:* Recenzia se publică, poezia promiţătoare. *I. Balţan, Chişinău:* Răspuns direct. *Ion Izi, Brăila:* Răspuns direct. *N. Caragaţă, Brăila:* Idem. *Bogdan Căuş, Constanţa:* Foarte frumos. Vi se va scrie. *I. Gorin, Iaşi:* Tardivă. *Al. P. Cerna, Stăneşti:* Vii mulţumiri, aşteptăm. *Ion Marade, Buc.:* Tardivă. *Toto, Blăila:* Plea lungă. *Mihu Dragomir, Brăila:* Promiţătoare. Lăsaţi barbismul. *D. Savel, Iaşi:* Nu cultivăm pe Panait Istrati, oricâtă compătimire am avea pentru om şi cu toată metamorfoza. Dispreţuim pe autorii care nu scriu deadreptul în limba română şi nu caută gloria prin literatura română şi mai ales pe aceia care sub pretext de ideologie ne defăimează ţara cum a făcut Istrati. Panait Istrati nu aparţine literaturii române. El e o mixtură, fără instinct naţional. *Floria-E. Coşeriu, Bălţi:* Merge un rondel. *V. Ungureanu, Iaşi:* Incearcă până la limpezire o autobiografie simplă, stil Creangă, dar cu limbajul d-tale firesc, din viaţa de lucrător. *Chiril B. Delamovila, Buc.:* Orice, numai poeme în proză nu. *Alex. Cann, Timişoara:* Promiţător. *Ilie Radu-Miriade, Buc.:* Răspuns direct. *Baby Rabinovici, Fălticeni:* Totul e promiţător, dar la vârsta asta! *Anton I. Petrana, Galaţi:* Se publică. Foarte îmbucurător. Publicăm şi articole critice, studii. Ba chiar atragem atenţia că nu formăm o redacţie permanentă ci toate rubricile sunt deschise oricărui tânăr în scopul de a crea o generaţie cu spirit critic.

Toată corespondenţa redacţională (cărţi, reviste, manuscrise) se va trimite d-lui G. Călinescu, Str. aviator Th. Iliescu 47 Bucureşti III.

Secretar de redacţie / G. Ivaşcu — Imprimeriile ziarului „Iaşul" — Strada Uzinei No. 53 — Telefon 1359 — Iaşi